

ECONOVERSUM

VAŠ VODIČ U SVETU EKONOMIJE

OCENA STABILNOSTI BANKARSKOG SEKTORA

ANALIZA

Najvažniji izazov sa kojima se nosioci makroprudencijalne politike ali i generalno ekonomske politike suočavaju je očuvanje stabilnosti finansijskog sistema. U ekonomiji Republike Srbije dominantnu ulogu u okviru finansijskog sistema ima bankarski sektor te je u praksi od krucijalnog značaja za očuvanje stabilnosti finansijskog sistema – **stabilnost bankarskog sektora**.

U ekonomiji u kojoj alokacija finansijskih sredstava isključivo zavisi od efikasnosti i stabilnosti bankarskog sistema jasno je da potencijal za razvoj ekonomije leži u očuvanju stabilnosti bankarskog sektora.

Econoversum tim donosi analizu stabilnosti bankarskog sistema, uz prikaz osnovnih rizika po stabilnost kroz mrežni dijagram u okviru kojeg prikazujemo ocenu uticaja makroekonomskih i sektorskih varijabli na finansijsku stabilnost. Prikaz normalizovanih vrednosti pokazatelja kroz mrežni dijagram predstavlja najefikasniji i intuitivno najjasniji metod za ocenu finansijske stabilnosti i prikaz kretanja osnovnih rizika po stabilnost. Praktično - *povećanje udaljenosti od centra dijagrama za svaku varijablu upozorava na porast rizičnosti i ranjivosti bankarskog sistema*.

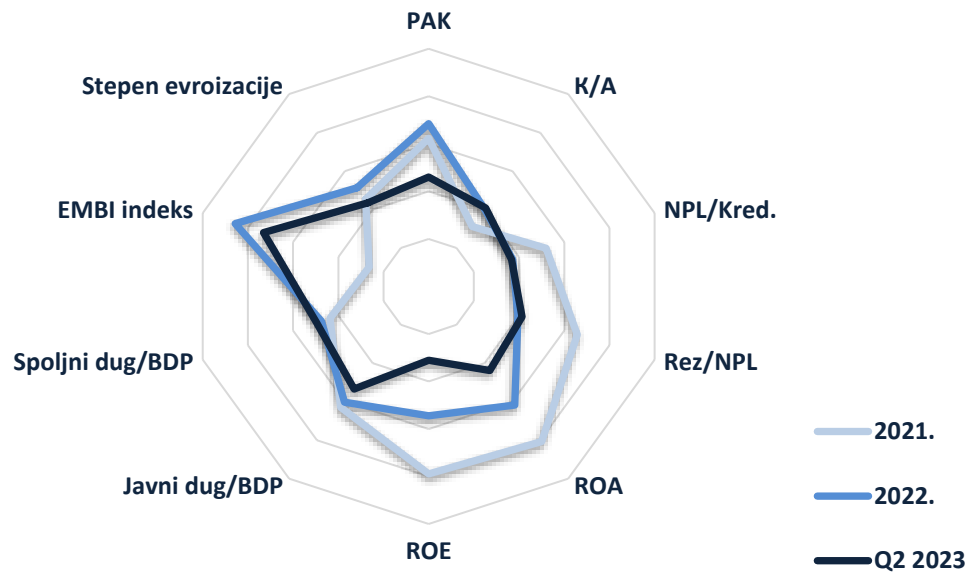
Na osnovu analize osnovnih rizika po stabilnost bankarskog sektora u Srbiji mogu se izvesti **sledeći zaključci**:

- Najveći rizik po stabilnost sistema je indirektan i odnosi se na eksternu poziciju zemlje na međunarodnom finansijskom tržištu, aktivnosti nosioca monetarne politike, kao i posledične refleksije mera fiskalne politike;
- Kapitalizovanost sektora je na visokom nivou te sa stanovništa direktnog uticaja kreditnih rizika u ovom trenutku nema pretnji, ali je od izuzetnog značaja praćenje potencijalnih prelivanja eventualnog deviznog i kamatnog rizika na kreditni rizik;
- Dimenzija profitabilnosti je stabilna i gotovo da je rizik po stabilnost iz ovog ugla eliminisan; ipak imajući u vidu razloge za značajan rast ROE i ROA postoji potreba za "preraspodelom" uticaja na rizik kako bi se preventivno delovalo na potencijalne kreditne rizike u srednjoročnom periodu.

Na osnovu podataka o ostvarenim vrednostima ključnih pokazatelja možemo dati adekvatnu aktuelnu ocenu, ali i uporediti sa vrednostima pokazatelja realizovanim na kraju 2021. godine – dakle u godini u kojoj su događanja na svetskom finansijskom tržištu bila koliko-toliko stabilna.

Ocena stabilnosti danas u poređenju sa 2021. godinu nije mnogo promenjena, ali je zanimljivo videti da se izvor za potencijalne sistemske rizike značajno promenio kao posledica kretanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Mrežni dijagram: Ocena uticaja pokazatelja na stabilnost bankarskog sektora

Posmatranjem realizovanih i procenjenih vrednosti pokazatelja na kraju Q2 2023. godine jasno uviđamo da je **najveći rizik po stabilnost finansijskog sektora** u stvari indirektna i dolazi kao posledica uticaja nivoa spoljnog i javnog duga na makroekonomsku stabilnost i eksternu poziciju zemlje na međunarodnom finansijskom tržištu. Jasno je da je do značajnog rasta nivoa EMBI indeksa došlo kroz aktuelnu situaciju na globalnom finansijskom tržištu i da je globalni rast rizika uticao i na značajno povećanje vrednosti EMBI indeksa za Srbiju. Dakle, u ovom trenutku, kreditni rejting Srbije i likvidnost, u kombinaciji sa postojanjem zainteresovanosti za investiranje na međunarodnom finansijskom tržištu, omogućuje relativno stabilno zaduživanje. Ali, visina ove premije poziva na oprez i implicira apsolutnu kontrolu nad nivoom spoljnog i javnog duga u odnosu na BDP. Eventualno iskakanje iz trenda i porast nivoa ove dve kategorije, u kombinaciji sa visokim EMBI indeksom, mogu uticati na percepciju međunarodnih investitora na solventnost države i dodatno poskupeti izvore pa čak i dostupnost sredstava. Odgovor na ove rizike je definitivno u rukama donosioca makroprudencijalnih i fiskalnih mera i stoga je bitno posmatrati srednjoročni efekat određenih ekonomskih mera i podsticaja na makroekonomsku stabilnost, pa posledično i na stabilnost bankarskog sektora.

Pokazatelj koji je 'drugi po rang' u pogledu ukazivanja na potencijalne rizike je takođe indirektna. Udeo deviznih kredita i kredita sa valutnom klauzulom u ukupnim kreditima je značajan parametar za analizu jer ukazuje na mogućnost adekvatnog korišćenja instrumenata monetarne politike. Ukoliko je nivo visok, ukazuje na značajnu oslonjenost čitave ekonomije na ino valute i praktično utiče na umanjenje efekata mera regulatora dvostruko – kako kroz (1) rizik trošenja deviznih rezervi na očuvanje tako i kroz potrebu za jake intervencije za (2) očuvanje stabilnosti deviznog kursa jer bi se valutna kriza direktno odrazila na stabilnost poslovanja realne ekonomije i životni standard stanovništva, odnosno prelivanje potencijalnog

deviznog rizika u kreditni rizik. Iako je jasno da je bankarski sektor i dalje dominantno oslonjen na evro, **pokazatelj Stepena evorizacije je povoljniji iz perioda u period.** Dalje aktivnosti na dinarizaciji sistema definitivno imaju pozitivan uticaj na srednji rok, naravno ukoliko su balansirane i sinhronizovane sa drugim merama monetarne i fiskalne politike.

Posmatranjem pokazatelja koje dolaze iz samog bankarskog sektora - pokazatelj adekvatnosti kapitala, pokazatelji profitabilnosti i kreditnih rizika – dobijamo ocenu direktnih efekata unutargranskih kretanja na stabilnost sistema.

Definitivno je da je **srpski bankarski sistem značajno kapitalizovan** i da su temelji stabilnosti na zdravim osnovama. Ono što ohrabruje je činjenica da je na nivou bankarskog sektora pokazatelj dodatno ojačan i da sve sistemski značajne banke imaju visok nivo PAK. Treba obratiti pažnju na određene učesnike na tržištu kroz prizmu potencijalno negativnog psihološkog efekta u slučaju problema, ali definitivno rizik iz dimenzije 'adekvatnosti kapitala' gotovo da ne postoji.

Uprkos snažnom pritisku na rast kreditnih obaveza, pre svega na polju segmenta poslovanja sa stanovništvom, **nivo problematičnih kredita je i dalje nizak.** U kombinaciji sa rastom nivoa kredita i stabilnim nivoom problematičnih kredita NPL racio je povoljniji u odnosu na 2021. godinu. Takođe, rezervisanja sa potencijalne gubitke su na gotovo istorijskom maksimumu i to dodatno uliva poverenje u stabilnost sistema. Ovaj pokazatelj je nekada bio dominantan i primaran za posmatranje i analizu, ali kroz registrovane vrednosti pa i određene projekcije, nivo NPL kredita neće ugroziti stabilnost finansijskog sistema u srednjoročnom periodu.

Finalno, **pokazatelji profitabilnosti** su definitivno pod uticajem globalnog rasta kamatnih stopa i pozitivno su se odrazili na poslovanje banaka. Sa jedne strane, to je svakako pozitivan uticaj ali sa druge strane neophodno je pomno pratiti uzročno-posledične veze između povećanog kamatnog prihoda i potencijalne pojave značajnog kamatnog rizika koji se može preliti na kreditni rizik i zatim uticati na stabilnost sistema.

U evropskim okvirima je rasprava na temu kontrole potencijalnih makroekonomskih rizika na jednoj strani, rastom rizika na drugoj, finansijskoj strani, vrlo dinamična. **Potencijalno direktno ili indirektno "oprezivanje" banaka kao odgovor na rastuće rizike u realnom sektoru, intuitivno ima jasne pozitivne kratkoročne efekte, ali se efekti na srednji i dug rok moraju adekvatno proceniti.** Ista ta procena nije jednostavna i svaka odluka regulatora će doneti oprečna mišljenja i u akademskim krugovima i u javnosti. Međutim, činjenica da je mnogo teže, da budemo precizniji – skuplje – rešiti visok nivo realizovanog kreditnog rizika (otpisi, otkupi duga od strane države i slično, i to bez ulaska u debatu o potencijalnoj devastiranosti realnog sektora, stečajima i td), nego eventualne rizike koji proizilaze iz nižeg nivoa prinosa na kapital učesnika na finansijskom tržištu (i potencijalno njihovu slabiju okrenutost ka novom finansiranju kao posledica niže stope prinosa).

Najnovija mera NBS u pogledu ograničenja visine kamatnih stopa je praktičan primer balansa između prevencije nastanka kreditnih rizika i rasta potencijalnih rizika iz dimenzije 'profitabilnosti'. Poučeni iskustvom iz krize 2008. pa i 2012. godine definitivno je potez opravdan u smislu finansijske stabilnosti, a pravi efekti na srednji rok će biti evaluirani tek tokom Q2 2024. godine ukoliko bude moguće oceniti uticaj ove mere na potencijalno niži stepen kreditiranja. Ostaje naravno za analizu, da li je i jedan deo malih i srednjih preduzeća mogao i trebao biti obuhvaćen ovom merom, ali svakako je nivo NPL u privredi od niskih 2,2% za sada uticalo na stavljanje ovog segmenta klijenata van obuhvata mera "indirektnog oporezivanja" banaka.

ZAKLJUČAK

Na osnovu iznetih činjenica može se zaključiti da je **bankarski sektor u ovom trenutku stabilan i otporan na šokove**, ali i da je neophodno kontinuirano praćenje nekoliko ključnih sistemskih rizika.

U procesu očuvanja stabilnosti makroprudencijalna, monetarna, fiskalna i poreska politika moraju biti usaglašene i komplementarne. Samo na ovaj način se mogu obezbediti preduslovi da bankarski sektor bude nosilac ekonomskog razvoja i da ima pozitivan uticaj na realnu ekonomiju, javni sektor i posredno na eksternu poziciju Srbije.

Statistički dodatak:

Tabela 1: Posmatrane vrednosti pokazatelja

Indikator (u %)	Oznaka	2021.	2022.	Q2 2023
Pokazatelj adekvatnosti kapitala	PAK	20,8	20,2	22,4
Bilansni kapital u odnosu na bilansnu aktivu	K/A	12,4	11,7	11,7
Udeo problematičnih kredita u ukupnim	NPL/Kred	3,6	3,0	3,0
Pokrivenost problematičnih kredita rezervama za procenjene gubitke	Rez/NPL	90,6	102,1	101,3
Prinos na aktivu	ROA	1,2	1,9	2,6
Prinos na kapital	ROE	7,8	13,9	19,7
Udeo javnog duga u bruto domaćem proizvodu	Javni dug/BDP	56,5	55,1	51,7
Udeo spoljnog duga u bruto domaćem proizvodu	Spoljni dug/BDP	68,4	69,4	69,9
Indeks obveznica tržišta u razvoju - premija na rizik zemlje	EMBI indeks	140,7	289,1	257,7
Udeo deviznih i kredita sa valutnom klauzulom u ukupnim kreditima	Stepen evroizacije	63,2	65,5	62,6

Izvor: NBS, Ministarstvo finansija, projekcije Econoversum tima

Napomena:

Za izradu mrežnog dijagrama izvršena je normalizacija podataka metodom skaliranja vrednosti u opseg 1-9

Econoversum tim. Septembar 2023.

Sva prava zadržana. Kopiranje ili prosleđivanje analize ili njenih delova u bilo kojoj formi, elektronskoj ili mehaničkoj, uključujući i ponavljanje informacija dozvoljeno je isključivo:

- *uz saglasnost Econoversum tima ili*
- *jasno navođenje izvora informacija i link ka istom*